

'ירושלים של מטה' 'ירושלים של מעלה'

הקדמה

לכבוד יום ירושלים, החל בכ"ח באייר, נעסוק במושג 'ירושלים של מעלה' וניתן משמעות נוספת למושג זה. ראשית נלמד להכיר את החיבור בין היסוד הרוחני האלוקי לבין הבניין הגשמי בבריאת העולם. יסוד זה של חיבור בין העולמות - העליונים והתחתונים - נמצא גם בַּשָּׁרֵי אומות העולם ובמשכן, ונראה כיצד הוא בא לידי ביטוי במיוחד בבית המקדש ובירושלים.

א. עולם של מעלה

על פי תורת הקבלה, העולם שלפנינו בנוי על השתלשלות, ממחשבת הבורא הרוחנית האינסופית אל המציאות הממשית הארצית. השתלשלות זו נקראת **אבי"ע** (אצילות, בריאה, יצירה, עשייה). פתיחת התורה במלה **'ברא'** מתאימה לירידה הראשונה מאצילות לבריאה.¹ עולם המלאכים שייך לעולם היצירה² ומשפיע ישירות על עולמנו, עולם העשייה, והוא עצמו נאצל מעולם האצילות. גם המדרש מראה את הקשר בין עולם המלאכים הרוחני לבין המציאות הארצית (בראשית רבה פרשה י פיסקה ו):
אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב: **הידעת חוקות שמים אם תשים משטרו בארץ**.³
וכך מביא 'נפש החיים' (שער ג פ"י):

וכן פירט הכוחות והמינים כולם. לכל אחד יש שורש ושרש לשרש למעלה מעלה. כמאמרם ז"ל אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל, שנאמר הידעת חוקות שמים וכו'. וע' זוהר תרומה קנא ב ובפ' קדושים פו א העניין באורך קצת. כי אותו הכוכב והמזל הוא פנימיות נפשו וחיותו ושרשו של אותו הצמת, שממנו מקבל כח הצמיחה שהיא נפשו כידוע. ושרש ונפש אותו הכוכב והמזל הוא המלאך הממונה עליו שממנו מקבל הכוכב כח הצמיחה

1. גם בארמית המילה 'ברא' פירושה חוץ, ואכן זה מבטא את היציאה החוצה מהפנימיות האלוקית.
2. ללי התחלת החכמה - ליפקין, ע"פ הגר"א והרמח"ל פ"ט אות קצו - עולם היצירה, הוא תחת עולם הבריאה, ושם המלאכים שבראם השם יתברך להיות שלוחים למטה. ויש שם שבעה מדורין, והתחתונים למלאכים... ונתבארו בזוהר בראשית מא, א. ועיין עוד שם לח א, ובביאור הגר"א ז"ל שם.
3. איוב לח, לג.

להצמיח ולגדל אותו הצמח... ושרש ונפש המלאך הוא מהכח והעולם שעליו. העיקרון הוא שלכל דבר בארץ יש שורש רוחני עליון, והוא גם המקיים אותו וגורם לו לגדול ולהתפתח. הפסוק שמביא המדרש מספר איוב הוא מן הפרק שתוכנו חוסר היכולת לדעת דבר, בעיקר על הבריאה. כל יסודות הבריאה הם סודות נשגבים. וכך שואל הקב"ה את איוב (לקט פסוקים מאיוב לח ד-לג):

איפה היית ביסדי ארץ, הגד אם ידעת בינה? מי שם ממדיה כי תדע, או מי נטה עליה קו? על מה אֲדַנְיָהּ הִטְבְּעוּ, או מי ירה אבן פינתה? הֲבֵאתָ עַד נִבְכִי יָם, ובחקר תהום התהלכת? הֲנִגְלוּ לְךָ שְׁעֵי מוֹת, ושערי צלמות תראה? אי זה הדרך ישכון אור, וחושך אי זה מקומו? הבאת אל אוצרות שלג, ואוצרות ברד תראה? **הידעת חוקות שמים, אם תשים משטרו בארץ?**

לפי המדרש, פירוש הפסוק (האחרון בציטוט לעיל) הוא - האם אתה יודע איך בדיוק חוקות השמים (מזלות) שולטים (שוטרים) על כל בריאה בארץ?⁴

ב. 'שרי אומות' של מעלה

הרמב"ן (ויקרא יח, כה) מתאר את ההבדל בין הנהגת הקב"ה את העולם לבין הנהגתו את ארץ ישראל. כל העולם נתון לשליטת המלאכים והכוכבים, והם כמובן נתונים למרותו של ה'. לעומת זה, ארץ ישראל מונהגת ישירות ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו: אבל סוד הדבר בכתוב שאמר: בהנחל עליון גוים, בהפרידו בני אדם - יצב גבולות עמים וגו' כי חלק ה' עמו וגו'.⁵ והעניין, כי השם הנכבד ברא הכל, ושם כח התחתונים בעליונים, ונתן על כל עם ועם בארצותם לגוייהם כוכב ומזל ידוע כאשר נודע באצטגנינות. וזהו שנאמר: אשר חלק ה' אלוקיך אותם לכל העמים⁶ כי חלק לכולם מזלות בשמים, וגבוהים עליהם מלאכי עליון נתנם להיותם שרים עליהם, כעניין שכתוב: ושר מלכות פרס עומד לנגדי.⁷ וכתוב: הנה שר יון בא⁸ ונקראים מלכים כדכתיב: ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס.⁹ והנה, השם הנכבד הוא אלוקי האלוקים ואדוני האדונים לכל העולם. אבל **ארץ ישראל** אמצעות הישוב היא נחלת ה' מיוחדת לשמו, **לא נתן עליה מן המלאכים קצין שוטר ומושל בהנחילו אותה לעמו המיוחד** שמו זרע אוהביו, וזהו שאמר: והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ,¹⁰ וכתוב: והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלוקים,¹¹ לא שתהיו אתם אל אלוהים אחרים כלל.

4. כך מפרשים את הפסוק: רמב"ן, ויקרא יט, יט ד"ה את חוקותי תשמרו; ר' משה קמחי, בפירושו לאיוב פרק לח לג; רלב"ג, בפירושו לבראשית א יז.

5. דברים לב, ת.

6. דברים ד, יט.

7. דניאל י, יג.

8. שם י, כ.

9. שם י, יג.

10. שמות יט, ה.

הרי שגם אומות העולם וכל סדרי המלכות מושפעים מ'שרי מעלה' - מאותם הכוחות העליונים המחיים אותם ומקיימים אותם.

ג. משכן של מעלה

גם בניין המשכן וכליו הוא יישום מעשי של ההיכלות שלמעלה (שמות רבה פרשה לה ו ד"ה ועשית):

א"ר אבין: משל למלך שהיה לו איקונין נאה אמר לבן ביתו עשה לי כמותה, א"ל אדוני המלך איך יכול אני לעשות כמותה? א"ל אתה בסממניך ואני בכבודי. כך אמר הקב"ה למשה: וראה ועשה. אמר לפניו ריבון העולם, א-לוה אני, שאני יכול לעשות כאלו?! א"ל: בסממניך תעשה **בתבניתם**: בתכלת ובארגמן ותולעת שני, **וכשם שאתה רואה למעלה כך עשה למטה**.

לפנינו ביטוי מובהק לכך שמשה התקשה במעשה המשכן בכללותו. הוא התקשה משום שראה בנבואה את המשכן של מעלה, וכאשר שמע: 'וראה ועשה **כתבניתם**' - נרתע לאחוריו ושאל: 'ריבון העולם, א-לוה אני, שאני יכול לעשות כאלו?!' האם יש אדם ראוי ומסוגל לתרגם או להמיר תבנית שמימית לתבנית ארצית בלי לגמד את גובהו של הרעיון? ובלשון המדרש (במדבר רבה יב, ג): 'מי יוכל לעשות לו מקדש שיִשָּׁרָה שכינה בתוכו?'

על זה עונה לו הקב"ה: אתה 'בסממניך תעשה בתבניתם'. היינו, 'איני מבקש לעשות לפי כוחי... ואיני מבקש מידך אלא כ' קרשים בדרום ו-כ' בצפון ו-ח' במערב'¹² ובלבד שכל פרטי המשכן וכליו יהיו כנגד המשכן של מעלה, ומכוונים לאידאה אשר הִרְאִיתָ בהר. ומייד מוסיף הקב"ה ומסביר מה הם הממדים הארציים: 'ועשו ארון עצי שיטים אמתיים וחצי ארכו וגו'.

וברבנו בחיי (שמות כה, מ):

וע"ד הקבלה... שאין לך דבר במשכן וכליו שלא יהיה מצויר למעלה שנאמר: את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו,¹³ וכן אמר דוד ע"ה בדברי הימים: הכל בכתב **מיד ה' עלי השכיל** כל מלאכות התבנית,¹⁴ וכתוב: ותבנית כל אשר היה ברוח עמו.¹⁵

11. ירמיהו יא, ד.

12. (במדבר רבה יב, ג.

13. שמות כה, ט.

14. דברי הימים א כח, יט.

15. שם כח, יב. כך גם מביא הנצי"ב בהעמק דבר שמות כה ח: 'כל פרטי המשכן מכוונים נגד כל פרטי עולם שברא היוצר ית' והוא שוכן בכלל העולם... ובזה שנכלל במשכן תואר העולם בכללו, היה אפשר להשכין שכינת ה' שמה'. לדבריו, יש יוצא מן הכלל בכלי המשכן, שאינם מכוונים כלפי כוחות של מעלה, והם הטבעות, שמחברות את הקרשים. בשמות כו, כד: נתבאר שיעשו טבעות, והיינו משום שלא באו אלא לחבר הקרשים ולא מכוון נגד איזה דבר בבניין עולם הכללי.

את הציווי הזה אין משה יכול לבצע, מפני שאי אפשר לו למשה לעשות את אותם הדברים אשר ראה בהר, כי שם היה רואה הדברים שכליים-רוחניים, וכאן נצטווה לעשות גופניים. ובתנחומא: 'אמר משה: ריבוננו של עולם, מי יעשה כל זאת? אמר לו הקב"ה **בצלאל**¹⁶ - הוא יודע ליישם מבנים רוחניים בתבניות מעשיות.

וברמב"ן (שמות לא, ב ד"ה ראה):

שהיה בצלאל חכם גדול בחכמה, בתבונה ובדעת להבין סוד המשכן וכל כליו ואל מה ירמזו...

ומסביר ה'משך חכמה': 'והיה בקי איך מהצירוף יִנָּלַד ענין גבוה וחדש, אשר איננו בפרטים'¹⁷.

כאמון בְרוּךְ א-ל השיג בצלאל את תכליתה של המצווה, ואף כי עסק בחומרים ארציים, הוא ידע לקלוע לכוונה הנצרכת, לפירוש הנכון של כל פרט ולמשמעות המופשטת של המשכן כמכלול (שמות לט, מג): 'וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אתם משה'. זו המשמעות של השם בצלאל - בְּצַל אֵל. וכך מובא בגמרא (ברכות נה ע"א):

בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לך אמור לו לבצלאל, עֲשֵׂה לִי מִשְׁכָּן, ארון וכלים - הלך משה והפך ואמר לו: עשה ארון וכלים ומשכן! אמר לו: משה רבינו, מנהגו של עולם - אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן?! כלים שאני עושה להיכן אכניסם? שמא כך אמר לך הקב"ה: עשה משכן ארון וכלים! אמר לו: שמא בְּצַל אֵל היית וידעת?

משה רבנו רואה את **אור השמש** העזה, את האיִדאות הקודמות לפירוט המעשי, וזה מונע ממנו לראות את התבניות של המציאות ה'ירודה'. הוא רואה את הדברים 'מלמעלה למטה', ולכן מקדים משה את ציווי הארון, כי התכלית היא השראת השכינה במשכן מעל הארון והכרובים. לעומתו בצלאל הבנאי, האומן המעשי, מתחיל מן המשכן והיריעות. דווקא בצלאל, ש'חי בצל', יודע לגשת לעבודת הפרטים הממשיים והארציים ולבנות את המשכן הממשי בתבנית המשכן העליון, אולם עושה זאת 'מלמטה למעלה' - מן האמצעים אל המטרות העליונות, וכך מחבר את הארץ לשָׁמַיִם.¹⁸

ד. מקדש של מעלה

כמו המשכן, גם המקדש נבנה בתבנית מקדש של מעלה. 'מכון לשבתך פעלת ה' - מקדש של מטה מכון כנגד כסא של מעלה'.¹⁹ וכך מביא ה'אלשייך' הקדוש (תהילים קכב, א):

16. תנחומא ויקהל, ג.

17. משך חכמה שמות לה, ל.

18. ר' גור אריה, שמות לח, כב; עין איה, ברכות נה ע"א.

19. רש"י, שמות טו, יז ד"ה מכון לשבתך. ע"פ הפסיקתא זוטרתא משפטים כג, כ שם נאמר: 'מקדש של מטה מכון כנגד מקדש של מעלה'.

וידוע, כי בית מקדש של מטה מכוון כנגד ביהמ"ק של מעלה, והנכנס בשל מטה כנכנס בשל מעלה... והנה ממאמרם זה היו מורים, כי לא למעלה תיחשב ירושלים בעיניהם - רק ביהמ"ק בלבד, ולא כן הוא, כי גם ירושלים של מטה היא כנגד **ירושלים של מעלה**... עד הַחֲשֵׁב העומד בשל מטה כעומד בשל מעלה.²⁰ כך גם ב'כלי יקר' (בראשית יג, יז):

מקום מקדש של מטה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה, ושם פעל ה' מכוון לשבתו יתברך, ושם חביון עוזו יתברך, וכל המסתכל במקום הקודש ההוא מיד מתלבש בו רוח טהרה וקדושה... ומיד בבואו שמה, כשם שהשכינה רואה אותו - כך הוא רואה פני השכינה, ונעשה מושפע ומואצל ודבק בזיו שכינתו יתברך, מעין עוה"ב... ולא בכל מקום בארץ, האדם זוכה לשלמות. כי אם במקום הנקרא ה' יראה והוא הר המוריה... כי אף בזמן שביהמ"ק של מטה אינו בבניינו, מ"מ ביהמ"ק של מעלה המכוון כנגדו, נצחי ולא יסור לעולם. ובכל זמן יורד ממנו השפע על זרע אברהם המקודש.

ובגמרא (מנחות קי ע"א) יש במקדש 'מזבח של מעלה':
לעולם זאת על ישראל א"ר גידל אמר רב זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן.
ובתוספות (מנחות שם ד"ה ומיכאל): 'מקריב כבשים של אש'.

ה. ירושלים של מעלה

מובא בגמרא (תענית ה ע"א):

א"ל רב נחמן לר' יצחק מאי דכתיב: בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר,²¹ משום דבקרבתך קדוש, לא אבוא בעיר?! [אדרבה, אם עם ישראל יתנהג בקדושה, דווקא אז יבוא הקב"ה וישרה את שכינתו בירושלים] א"ל הכי א"ר יוחנן אמר הקב"ה לא אבוא בירושלים של מעלה, עד שאבוא לירושלים של מטה. **ומי איכא ירושלים למעלה?! אין, דכתיב 'ירושלם הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדיו'**.²² וברש"י על אתר נאמר:

ירושלים שלמטה תהא בנויה כעיר שחוכרה לה שהיא כיוצא בה חברתה ודוגמתה, מכלל דאיכא ירושלים אחריתי, והיכן אם לא למעלה?!
שאלת הגמרא **ומי איכא ירושלים למעלה?! אינה מובנת לאור המקורות שהבאנו לעיל. הרי אין דבר בעולמנו שאין לו כוח של מעלה. ודווקא ירושלים עיר הקודש, לא תהיה לה דוגמה של מעלה?! אפשר להסביר את שאלת הגמרא כך: האם יש ירושלים של מעלה**

20. רבנו בחיי במדבר יט, ג, מבאר מדוע נקראת ירושלים בלשון רבים: 'ומפני שמקדש של מטה כנגד של מעלה, לכך אמר משכן ומקדש... וזהו סוד הלשון בשם ירושלים המורה על שניים, כלשון עיניים, אוזניים, וכיוצא בהם'.

21. הושע יא, ט.

22. תהילים קכב, ג.

בעולם הארצי? ודאי שיש ירושלים בעולם העליון, אך האם יש גם **בעולם התחתון** מעין 'ירושלים של מעלה'? והתשובה היא חיובית - יש בירושלים הארצית עולם של מעלה.²³ שנינו במשנה (אבות פ"ה מ"ה):

עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש לא הפילה אשה מריח בשר הקדש ולא הסריח בשר הקדש מעולם ולא נראה זבוב בבית המטבחים ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה ולא נצחה הרוח את עמוד העשן ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים עומדים צפופים ומשתחווים רווחים ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים.

מלבד נסים אלו המנויים במשנה, מביאה הגמרא במסכת יומא²⁴ נסים נוספים. נס גדול היה נעשה בלחם הפנים, שהיה חם כעבור שבוע כביום הַלְקָחוּ. כמו כן הארון לא היה תופס מקום - 'מקום ארון אינו מן המידה'. הכרובים בנס היו עומדים, וכשבני ישראל עשו רצונו של מקום היו הכרובים מתחבקים. ובבית המקדש נטע שלמה כל מיני מגדים של **זהב** והיו מוציאים פירותיהן בזמן. הנר המערבי במנורה היה דולק כל הלילה ולא כבה לעולם. ההבדל בין נס ובין טבע הוא שנס הוא חריגה מן הסדר הקיים, וטבע הוא חוק קבוע. אם כן, עולה תהיה: אם במקדש קרו נסים באופן קבוע, הרי זה טבע ולא נס! והתשובה היא שאכן יש מקום בעולם שניסים מתרחשים בו באופן קבוע, ששם **הנס הוא טבע המקום**. כל מי שעולה לבית המקדש נפגש ב'בועה' אלוקית הנמצאת בעולם הזה. ולהבדיל בין קודש לחול, הדבר דומה לשגרירות של מדינה זרה הנמצאת בארץ אחרת ושייכת למדינה הזרה, וכך גם המטוס והאונייה שעליהם מונף דגל שייכים למדינה שזהו דגלה. מציאות זו נקראת 'אקסטרטוריאליות', כי השגרירות נמצאת מחוץ לטריטוריה שעליה היא עומדת. כך גם כל 'הר הבית', עם המקדש במרכזו, הוא 'בועה' של העולם הבא בתוך העולם הזה. כל מי שבא לשם רואה שאין לחפצים האלה ממדים גשמיים, אלא הם כולם מציאות רוחנית שונה. לכן העשן שאיננו זז ברוח - איננו עשן, והדם שזבובים אינם באים אליו - איננו דם. המקום המתרחב לפי צפיפות האנשים - איננו מקום, והצבע האדום של הצמר בראש השעיר המשתלח - איננו אדום, אלא לבן. ולזה כיוונה הגמרא בכותבה: מי איכא ירושלים למעלה?! האם יש בארץ ולא בשמיים, ירושלים של מעלה? **והתשובה - כן! יש כזה מקום, בבית המקדש ובהר הבית**. ואכן הנבואה של 'בקרבך קדוש, ולא אבא בעיר' התקיימה. כשסרה הקדושה מירושלים, לא היו נסים בבית המקדש, כמו שמספרת הגמרא (יומא לט ע"ב):

ארבעים שנה קודם חורבן הבית - לא היה גורל עולה בימין, ולא היה לשון של זהורית מלבין, ולא היה נר מערבי דולק.

23. כך הבין גם הרב דוד שלוש, במאמרו 'ירושלים - מקור השם ומשמעותו', שנה בשנה (תשנ"ז), עמ' 257: אפשר שכוונתם, שירושלים של מעלה היא השראת שכניה במקדש, לא תתקיים עד שיתקן העם את דרכו.

24. כא ע"א; לט ע"א.

מציאות מתמדת זו של ניסים מסבירה גם את דברי הגמרא בסוטה (מ ע"ב):
תנו רבנן מנין שאין עונין אמן במקדש? שנאמר קומו וברכו את ה' אלוקיכם מן
העולם ועד העולם ומנין שעל כל ברכה וברכה תהילה? שנאמר ומרומם על כל
ברכה ותהילה על כל ברכה וברכה תן לו תהילה.

המילה **אמן** נאמרת רק כשלא רואים את הדבר, ובכל זאת סומכים באמונה ובנאמנות על
הקב"ה שיקיים את דבריו. ואולם כשרואים את כל הניסים בבית המקדש אין זקוקים
לאמונה, אלא לתודה וברכה. לכן אין עונים 'אמן' אחר ברכות שבמקדש, אלא 'ברוך ה'
מעולם ועד עולם'. כך דייקו חז"ל, כשתיקנו בנוסח התפילה את שבח גדולתו וכוחו של
הקב"ה בתחיית המתים, שעדיין איננו רואים - 'ומקיים אמונתו לישיגי עפר',²⁵ ונאמן אתה
להחיות מתים.²⁶ זהו גם ההבדל בין נוסח הפתיחה של הברכה אחרי קריאת שמע ביום
ובלילה - ביום אומרים 'אמת ויציב', אך בלילה אומרים 'אמת ואמונה'. זאת משום שביום
אנו רואים את חסדו של הקב"ה ולכן מודים, אך בחושך של הלילה, של הגלות והצרות,
אנו זקוקים לאמונה רבה. וכך נרמז בפסוק 'להגיד בבוקר חסדך, ואמונתך בלילות'.²⁷
הופעה ניסית-אלוקית כמו במקדש יכולה לבוא גם בעולמו של היחיד המתנהג בקדושה.
כך מביאה הגמרא (ברכות י ע"ב) על הפסוקים מספר מלכים ב' (ד, ח-י):

ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם ושם אשה גדולה ותחזק בו לאכל לחם ויהי מדי
עברו יסור שמה לאכל לחם ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלוקים
קדוש הוא עבר עלינו תמיד. נעשה נא עלית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן
וכסא ומנורה והיה בבואו אלינו יסור שמה.

שואלת הגמרא:

קדוש הוא - מנא ידעה? רב ושמואל: חד אמר **שלא ראתה זבוב** עובר על שולחנו,
וחד אמר סדין של פשתן הציעה על מיטתו **ולא ראתה קרי** עליו.
מקום שבו צדיק מתנהג בקדושה אין זבובים ואין קרי, כמו בבית המקדש, **שלא נמצא
זבוב בבית המטבחיים, ולא אירע קרי לכהן גדול**. יסוד זה נמצא ב'נפש החיים' (פרק א)
הרואה בצדיק התגלמות של המקדש:

ולכן האדם מעם הקודש... הוא ג"כ דוגמת ותבנית המשכן והמקדש וכל כליו.
מכוון בסדר התקשרות פרקי אבריו וגידיו וכל כוחותיו. וכן מחלק בזוהר כלל
תבנית המשכן וכליו. שהמה רמוזים כולם באדם אחד באחד יגשו כסדר: לזאת
הרי כי ודאי עיקר ענין הקודש והמקדש ושריית שכינתו ית' הוא האדם שאם
יתקדש עצמו כראוי בקיום המצות כולן שהם תלויין ג"כ בשורשן העליון בפרקי
אברי השיעור קומה כביכול של כלל כל העולמות כולם ... **אז הוא עצמו המקדש
ממש ובתוכו ה' ית"ש**... וגדולים מעשי צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאילו
במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים. ואלו במעשה

25. תפילת עמידה.

26. שם.

27. תהילים צב, ג.

צדיקים כתיב מקדש אד' כוננו ידיך. פתחו במעשי צדיקים וסיימו ראייתם ממקדש. כי כן באמת שהצדיקים ע"י מעשיהם הרצויים לפניו יתברך הן הם מקדש ה' ממש.

גם בדברי השונמית אל בעלה נרמזת השראת שכינה על 'איש אלוקים קדוש' כמו במשכן, והיא מציעה לעשות לאלישע עליית קיר ובה - מיטה שולחן כיסא (מגורה) ר"ת (משכן).

סיכום

לכל דבר בעולמנו יש שורש אלוקי רוחני שמחיייה אותו. ירושלים יוצאת מן הכלל, שיש לה יסוד רוחני לא רק בעולמות העליונים, אלא גם בארץ יש כעין מציאות שמימית - בבית המקדש ובהר הבית, שבהם לא חלים חוקי הטבע. עליה שורר דוד: 'ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו' (תהילים קכב, ג), כלומר העיר עצמה מחוברת משני חלקים, ארצי ושמימי, ושניהם מכוונים כנגד 'ירושלים של מעלה' העליונה.²⁸

28. על פי המשנה במסכת כלים פרק א' ח-ט יוצא שיש תשע מעלות של קדושה בירושלים: לפני מן החומה, הר הבית, החיל, עזרת נשים, עזרת ישראל, עזרת הכוהנים, בין האולם ולמזבח, ההיכל וקודש הקודשים. ומה שאומרת המשנה: עשר קדושות הן, ופותחת: אי"י מקודשת מכל הארצות וכו', ואח"כ מונים עוד עשר קדושות – לפי זה יש אחת עשרה קדושות!! מבאר הרמב"ם בפירושו למשנה שהמשנה היא לדעת רבי יוסי, הסובר ש'בין האולם ולמזבח' שווה ל'היכל'. ואף לדעת חכמים אפשר לומר שאת קדושת אי"י עצמה אין מונים, כפי שניסח זאת הרמב"ם בהלכות בית הבחירה פ"ז הי"ג: 'עשר קדושות הן בארץ ישראל זו למעלה מזו' – הראשונה, עירות המוקפות חומה, ואח"כ תשע קדושות בירושלים עצמה.